

17 mei 2019
Auteur: Petra Klapwijk

Onderzoek: Nederlandse identiteit

Samenvatting

Tweederde vindt dat Nederlandse identiteit onder druk staat

De Nederlandse identiteit staat onder druk. Dat zegt tweederde (67 procent) van de deelnemers aan een groot onderzoek van EenVandaag. Veel mensen menen dat onder invloed van nieuwkomers steeds vaker Nederlandse tradities ter discussie gesteld worden. De helft (50 procent) heeft het gevoel dat ze in het openbaar niet kunnen zeggen wat ze echt denken over samenleven met verschillende culturen. Aan het onderzoek deden 46.000 mensen mee.

VOC, voetbal en Sinterklaas

Voor de meeste deelnemers (68 procent) is het wel duidelijk wat er bedoeld wordt met 'de Nederlandse identiteit'. Het gaat om christelijke normen en waarden, Nederlandse tradities en feestdagen, zoals Koningsdag en Sinterklaas mét Zwarte Piet. Ze zijn trots op de Nederlandse geschiedenis met onze handelsgeest, en op helden uit heden en verleden: van Michiel de Ruyter tot Johan Cruijff. Typisch voor de Nederlandse mentaliteit vinden ze directheid, tolerantie en 'doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg.'

"Wij moeten ons te veel aanpassen"

Veel deelnemers hebben het gevoel dat de tradities waar ze van houden nu opeens besmet zijn. Ze menen dat ze zich moeten aanpassen aan mensen met een migratieachtergrond, terwijl die zelf in hun ogen weinig respect hebben voor Nederlandse gewoontes. Ze hebben het meest moeite met moslims, van wie de gebruiken volgens hen het verst van onze cultuur af staan.

Bang om mening te geven over multiculturele samenleving

Uit het onderzoek blijkt dat mensen bang zijn om eerlijk hun mening te geven. Drie van de tien (29 procent) ondervraagden zeggen liever niet in het openbaar wat ze vinden van het Nederlandse VOC-verleden. 18 procent houdt zijn mond over Nederlandse feestdagen. De multiculturele samenleving ligt het meest gevoelig, hierover spreekt de helft zich niet echt uit. "Je wordt al snel voor racist uitgemaakt", redeneren ze. Door politici, door de media, maar ook in hun eigen familiekring of op hun werk.

Sommigen geven aan dat ze vrezen voor hun baan als ze eerlijk hun mening geven. Terwijl ze best met iedereen samen willen leven, maar wel op willen komen voor hun eigen cultuur.

Zorgen bij veel kiezers

De discussie over de Nederlandse identiteit en migratie leeft bij de kiezers van bijna alle politieke partijen in de aanloop naar de Europese verkiezingen. PVV- en FVD-kiezers maken zich het meest zorgen. Van hen ervaren bijna alle kiezers (96 en 95 procent) dat de Nederlandse identiteit onder druk staat. Maar ook bij kiezers van andere partijen bestaat dit beeld: SGP (91 procent), 50PLUS (85 procent), VVD (80 procent), CDA (79 procent), SP (71 procent), CU en PvdD (beide 58 procent), PvdA (42 procent), D66 (39 procent), GroenLinks (29 procent) en DENK (18 procent). Bij de ondervraagde kiezers van DENK (67 procent), GroenLinks (57 procent), D66 (50 procent) en PvdA (46 procent) vindt de grootste groep dat de Nederlandse identiteit niet onder druk staat.

Vreedzaam samenleven met verschillende culturen?

De deelnemers zijn verdeeld over de vraag of we vreedzaam kunnen samenleven met alle verschillende culturen en religies die we op dit moment in Nederland hebben. De helft (52 procent) denkt van wel, en 40 procent gelooft van niet. Jongeren tot 25 jaar zijn optimistischer: 69 procent denkt dat wij goed met verschillende culturen kunnen samenleven.

Aan het onderzoek deden ook ruim 700 mensen met een niet-Westerse migratieachtergrond mee. ook zij zijn positiever: 76 procent denkt dat vreedzaam samenleven heel goed mogelijk is.

Deelnemers met een migratieachtergrond:

'Ik voel me hier thuis, maar niet altijd welkom'

Mensen met een niet-westerse migratieachtergrond voelen zich thuis in Nederland (83 procent) maar hebben wel last van verharding in de samenleving. Drie van de tien (29 procent) zeggen wekelijks gediscrimineerd te worden.

Dit blijkt uit onderzoek van EenVandaag onder ruim 700 mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. De groep bestaat grotendeels uit mensen met Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse wortels. Vier van de tien ondervraagden (42 procent) hebben het gevoel dat ze in Nederland niet helemaal zichzelf kunnen zijn.

Nederland is een veilig en vrij land

De deelnemers zijn over het algemeen tevreden over Nederland als land om in te wonen (86 procent). Ze vinden dat we in een veilig land leven waar alles goed geregeld is, soms zelfs een beetje té goed. Ze zijn blij met onze democratie en de goede sociale voorzieningen. Ze vinden het positief dat we hier vrijheid van meningsuiting hebben. "Ik vind Nederlanders heel open, vriendelijk en vrij. Mijn dochters hebben alle drie kunnen studeren. Daar ben ik dankbaar voor", zo zegt een deelnemer.

Nooit helemaal geaccepteerd

Hoewel de meesten zich thuis voelen in Nederland vertellen veel deelnemers in de open antwoorden dat ze toch het gevoel hebben dat ze nooit helemaal geaccepteerd worden. "Ik draag een hijab (hoofddoek) en woon in een klein dorpje waar niet veel moslims wonen. En elke keer weer als ik met mijn moeder naar de supermarkt ga blijven mensen ons raar en vragend aankijken. Dus of ik me helemaal op me gemak voel en helemaal mezelf kan zijn? Nee dat niet. Maar we zijn er helaas al aan gewend" schrijft iemand. En een ander: "Door mijn zwarte Surinaamse achtergrond moet ik altijd verklaren en uitleggen waarom ik bepaalde dingen anders zie en doe. Anderen worden daar schijnbaar ongemakkelijk van."

Polarisatie door media

Ook de vrijheid van meningsuiting heeft een voelbare keerzijde. Veel mensen met een migratieachtergrond uit het onderzoek zien de laatste jaren de polarisatie toenemen. Zij zien de onvrede van 'autochtone Nederlanders' meer naar de oppervlakte komen. Ze zien dit terug in de verrechtiging van de politiek met de opkomst van partijen als de PVV en Forum voor Democratie.

Maar ook de media dragen volgens hen bij aan de verharding door eenzijdige negatieve berichtgeving: "Het onderhuidse racisme en de manier waarop de witte media ermee omgaat. Alsof de slachtoffers zich aanstellen." Andere deelnemers maken zich juist zorgen om de kwetsende reacties op sociale media. Zo kreeg een moslim te horen: "Moslims zijn net beesten, dus die moet je niet gaan feliciteren met de ramadan."

Wekelijks discriminatie

Drie van de tien (29 procent) van de ondervraagden ervaart wekelijks discriminatie of racistische uitingen. Bijna de helft (41 procent) voelt dit maandelijks. Ze worden al snel ingeschat als dom, lager ingeschaald voor hetzelfde werk, worden later geholpen in de winkel, krijgen te maken met vooroordelen of worden uitgescholden. "De trambestuurder rijdt weg omdat ik te laat ben, maar doet wel de deur open als iemand zonder migratieachtergrond ná mij komt aanrennen." Niet iedereen laat het even zwaar binnen komen en relativeert negatieve opmerkingen: "het is maar net hoe je er zelf mee omgaat."

Geloof in vreedzaam samenleven

Ondanks de problemen die ze ervaren, heeft driekwart (76 procent) van de ondervraagden er wel vertrouwen in dat de verschillende culturen en religies die we op dit moment in Nederland hebben vreedzaam kunnen samenleven. Als we van twee kanten voor elkaar open staan en met elkaar blijven praten dan zien zij de spanningen wel verminderen in de toekomst.

Vragenlijst en uitslagen

Tevreden over Nederland

Onderstaande uitslagen zijn van alle 45.984 deelnemers aan het onderzoek.

Hoe tevreden of ontevreden ben je over het algemeen met Nederland als land om in te wonen?

Heel tevreden: 37%
Redelijk tevreden: 47%
Redelijk ontevreden: 10%
Heel ontevreden: 4%
Weet niet / geen mening / niet van toepassing: 2%

In hoeverre voel jij je trots op Nederland?

Heel trots: 20%
Redelijk trots: 52%
Niet zo trots: 17%
Helemaal niet trots: 7%
Weet niet / geen mening: 4%

In hoeverre voel jij je zelf thuis in Nederland?

Heel goed thuis: 49%
Redelijk thuis: 38%
Niet zo thuis: 8%
Helemaal niet thuis: 3%
Weet niet / geen mening / niet van toepassing: 2%

Heb je het gevoel dat je in Nederland helemaal kunt zijn wie je bent?

Ja: 64%
Nee: 32%
Weet niet / geen mening: 4%

De Nederlandse identiteit

Wat is de Nederlandse identiteit?

Nederlandse identiteit en tradities

In de politiek en de media wordt veel gesproken over 'de Nederlandse identiteit'. Het zou dan gaan om normen, waarden en gewoontes die Nederlanders met elkaar delen, een 'typisch Nederlandse cultuur'.

Vind je het duidelijk of onduidelijk wat er bedoeld wordt met 'de Nederlandse identiteit'?

Heel duidelijk: 31%
Redelijk duidelijk: 37%
Niet zo duidelijk: 20%
Heel duidelijk: 10%
Weet niet / geen mening: 2%

Wat wordt er volgens jou bedoeld met 'de Nederlandse identiteit'? Wat verbindt ons als Nederlanders? Wat is typisch Nederlands? Je kunt ook voorbeelden gebruiken.

Nederlandse tradities

Respect voor elkaar

Pasen *Handelsgeest* Voetbal Touwtje uit de brievenbus

Koningshuis Sinterklaas *Zwarte Piet* **Directheid**

Vrijheid Nederlandse geschiedenis

Cruijff Kerst Doe maar gewoon Helden

Tolerantie

Klaar staan Zeevaarders *Zeggen wat je vindt*

Christelijke normen en waarden *Nederlandse taal*

Identiteit onder druk

2 op 3: 'NL'se identiteit staat onder druk'

Staat de Nederlandse identiteit volgens jou onder druk of niet?

De Nederlandse identiteit staat wel onder druk: 67%

De Nederlandse identiteit staat niet onder druk: 23%

Weet niet / geen mening: 10%

Nederlandse tradities

Er is de afgelopen jaren steeds meer discussie over Nederlandse tradities. Ook Nederlandse feestdagen vallen hier onder. Sommigen vinden dat we hier aanpassingen aan moeten doen, anderen willen ze juist graag houden zoals ze zijn.

Als je kijkt naar de Nederlandse tradities: welke van onderstaande uitspraken past het beste bij je mening?

Tradities moeten aangepast kunnen worden aan de tijdsgeest: 34%

Tradities moeten blijven zoals ze zijn, ook als een minderheid zich hierdoor gekwetst voelt: 61%

Weet niet / geen mening: 5%

Suikerfeest

De meeste feestdagen in Nederland hebben een christelijke achtergrond. Sommige mensen vinden dat Tweede Pinksterdag afgeschaft kan worden als vrije dag. In plaats daarvan zou het islamitische Suikerfeest, aan het einde van de ramadan, een vrije dag kunnen worden. Anderen vinden dit een slecht idee.

'Het Suikerfeest moet een vaste vrije dag worden in plaats van Tweede Pinksterdag.'

Mee eens: 14%

Mee oneens: 77%

Weet niet / geen mening: 9%

Taboes

Helpt kan niet vrijuit praten over samenleven met culturen

VOC-verleden

Onlangs veranderde het Amsterdamse VOC Café zijn naam na verschillende bedreigingen. Ook straatnamen die verwijzen naar helden uit de VOC-tijd liggen onder vuur. Volgens critici verwijst de VOC naar oorlog, kolonialisme en slavernij. Anderen zien ons VOC verleden juist als iets om vooral trots op te zijn.

Wat moet er volgens jou gebeuren met openbare plaatsen waarvan de naam verwijst naar het VOC-verleden van Nederland?

Hoeven hun naam niet aan te passen: 84%

Moeten hun naam aanpassen: 7%

Weet niet / geen mening: 9%

Heb je het gevoel dat je in Nederland in het openbaar kunt zeggen wat je denkt over de onderstaande onderwerpen:

	Ja	Nee	Weet niet
Nederlandse feestdagen	79%	18%	3%
VOC-verleden	58%	29%	13%
Klimaat	75%	21%	4%
Europa	75%	20%	5%
Samenleven met verschillende culturen	45%	49%	6%

Politiek

7 op de 10 onvoldoende gehoord door politici

Voel je je in het algemeen voldoende of onvoldoende gehoord door politici in Nederland?

Voldoende: 21%

Onvoldoende: 70%

Weet niet / geen mening: 9%

In de media wordt regelmatig gesproken over 'teleurgestelde', 'ontevreden' of 'boze' burgers.

In hoeverre herken je in jezelf een 'teleurgestelde' of 'ontevreden' burger?

Ik herken me daar goed in: 30%

Ik herken me daar gedeeltelijk in: 41%

Ik herken me daar niet in: 26%

Weet niet / geen mening: 3%

Forum voor Democratie

Forum voor Democratie van Thierry Baudet werd de grootste partij bij de Provinciale Statenverkiezingen en staat ook hoog in de peilingen voor de verkiezingen voor het Europees Parlement in mei. Het komt niet vaak voor dat een nieuwe partij zo snel groot wordt. De partij zegt op te komen voor de Nederlandse waarden.

Vind je het een goede of een slechte zaak dat Forum voor Democratie in opkomst is of sta je hier neutraal tegenover?

Goede zaak: 35%

Neutraal: 25%

Slechte zaak: 35%

Weet niet / geen mening: 5%

Samenleven in Nederland

Aandeel Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse Nederlanders overschat

'Ik geloof dat de verschillende culturen en religies die we op dit moment in Nederland hebben, vreedzaam kunnen samenleven.'

Mee eens: 52%

Mee oneens: 40%

Weet niet / geen mening: 8%

Samenleven in Nederland

Tot slot willen we je nog een paar vragen stellen over hoe we samenleven in Nederland. In Nederland wonen diverse groepen met een migratieachtergrond. Hiermee bedoelen we mensen die zelf in het buitenland zijn geboren of minmaal één van hun ouders. Vier grote groepen zijn mensen met een Surinaamse, Antilliaanse, Turkse of Marokkaanse achtergrond.

Hoeveel procent van de Nederlandse bevolking maken deze vier groepen samen uit denk je?

Minder dan 5 procent: 3%

Tussen de 5 en 10 procent: 18%

Tussen de 10 en 15 procent: 21%

Tussen de 15 en 20 procent: 17%

Tussen de 20 en 25 procent: 10%

Tussen de 25 en 30 procent: 10%

Meer dan 30 procent: 13%

Weet niet / geen mening: 8%

Volgens het CBS behoorde 8% van de Nederlandse bevolking in 2018 tot deze groep.

Integratie

Zowel mensen met als zonder migratie-achtergrond kunnen beter hun best doen

'Mensen met een migratieachtergrond moeten beter hun best doen om te integreren in de Nederlandse samenleving.'

Mee eens: 82%

Mee oneens: 9%

Weet niet / geen mening: 9%

'Autochtone Nederlanders moeten meer open staan voor andere culturen.'

Mee eens: 52%

Mee oneens: 37%

Weet niet / geen mening: 11%

Hoe vind jij dat we samenleven met verschillende culturen en religies in Nederland? Hier kun je een toelichting geven. Je kunt ook voorbeelden geven.

'Ik heb meer dan eens naar mijn hoofd geworpen gekregen, dat ik maar moet oprotten naar mijn eigen land. Dat doe ik dan ook gehoorzaam en dus blijf ik lekker in Nederland.'

'Mijn voorvaderen hebben hard gewerkt om van Nederland een goed land te maken. Ik verheugde me met mijn gezin altijd op de Kerstdagen, Sinterklaas etc. Overal ligt nu een smet op.'

'Ik vind Nederland het beste land ter wereld, maar het wordt wel op de proef gesteld door al die schreeuwerige minderheidsgroepen.'

'De trambestuurder rijdt weg omdat ik te laat ben, maar doet wel de deur open als iemand zonder migratieachtergrond ná mij komt aanrennen.'

Migrantengroepen in Nederland

Thuis in Nederland?

Voor dit onderzoek ondervroegen we 713 mensen met een niet-westerse migratieachtergrond, vooral Nederlanders met een achtergrond in Turkije, Marokko, De Antillen en Suriname. De uitslagen zijn ongewogen, maar geven een beeld van hoe deze groepen over dit thema denken.

Hoe tevreden of ontevreden ben je over het algemeen met Nederland als land om in te wonen?

Heel tevreden: 31%
Redelijk tevreden: 55%
Redelijk ontevreden: 9%
Heel ontevreden: 4%
Weet niet / geen mening / niet van toepassing: 1%

In hoeverre voel jij je trots op Nederland?

Heel trots: 19%
Redelijk trots: 46%
Niet zo trots: 25%
Helemaal niet trots: 6%
Weet niet / geen mening: 4%

In hoeverre voel jij je zelf thuis in Nederland?

Heel goed thuis: 37%
Redelijk thuis: 46%
Niet zo thuis: 12%
Helemaal niet thuis: 4%
Weet niet / geen mening / niet van toepassing: 1%

Heb je het gevoel dat je in Nederland helemaal kunt zijn wie je bent?

Ja: 53%
Nee: 42%
Weet niet / geen mening: 5%

Als je kijkt naar de Nederlandse tradities: welke van onderstaande uitspraken past het beste bij je mening?

Tradities moeten aangepast kunnen worden aan de tijdsgeest: 71%
Tradities moeten blijven zoals ze zijn, ook als een minderheid zich hierdoor gekwetst voelt: 24 %
Weet niet / geen mening: 5%

Wat moet er volgens jou gebeuren met openbare plaatsen waarvan de naam verwijst naar het VOC-verleden van Nederland?

Hoeven hun naam niet aan te passen: 41%
Moeten hun naam aanpassen: 42%
Weet niet / geen mening: 17%

'Ik geloof dat de verschillende culturen en religies die we op dit moment in Nederland hebben, vreedzaam kunnen samenleven.'

Mee eens: 76%
Mee oneens: 18%
Weet niet / geen mening: 6%

'Autochtone Nederlanders moeten meer open staan voor andere culturen.'

Mee eens: 80%
Mee oneens: 14%
Weet niet / geen mening: 6%

'Mensen met een migratieachtergrond moeten beter hun best doen om te integreren in de Nederlandse samenleving.'

Mee eens: 61%
Mee oneens: 32%
Weet niet / geen mening: 7%

EenVandaag Opiniepanel

Over dit onderzoek

Het onderzoek is gehouden van 30 april tot en met 17 mei 2019. Aan het onderzoek hebben 45.984 mensen meegedaan, waarvan 40.000 leden van het EenVandaag Opiniepanel en 6000 externe eenmalige deelnemers. Het onderzoek bestaat uit een kwantitatief en een kwalitatief deel (open vragen). Het onderzoek is na weging representatief voor zes variabelen, namelijk leeftijd, geslacht, opleiding, burgerlijke staat, spreiding over het land en politieke voorkeur gemeten naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2017.

Het Opiniepanel bestaat uit ruim 55.000 mensen. Panelleden beantwoorden vragen op basis van online onderzoek en krijgen ongeveer één keer per week een uitnodiging om aan een peiling mee te doen. Op de meeste onderzoeken respondeert 50 tot 70 procent van de panelleden.

Aan het onderzoek hebben ook 713 mensen met een niet-westerse migratieachtergrond meegedaan, merendeels afkomstig uit Marokko, Turkije, Suriname en de Nederlandse Antillen. Ze komen deels uit het Opiniepanel en zijn deels extern geworven via organisaties in de doelgroep. Deze uitslagen zijn ongewogen, maar ze geven wel inzicht in hoe deze groep over het onderwerp denkt. Ze zijn vergeleken met CBS cijfers met betrekking tot geslacht en leeftijd en liggen daarmee behoorlijk in lijn.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onderzoeker petra.klapwijk@eenvandaag.nl

De resultaten van het EenVandaag Opiniepanel worden gepresenteerd door Gijs Rademaker en Joyce Boverhuis in EenVandaag (ma-za 18:15 uur, NPO1)

